

NJi-monitor
Reboundvoorzieningen voortgezet onderwijs
2007

Paolo van der Steenhoven
Dolf van Veen

Utrecht
2008

© Nederlands Jeugdinstituut, afdeling Onderwijs & Jeugdzorg / LCOJ, 2008
Nederlands Jeugdinstituut / NJi
Catharijnesingel 47
Postbus 19221
3501 DE Utrecht
Telefoon (030) 230 63 44
Fax (030) 230 63 12
Website www.nji.nl

Inhoud

Korte samenvatting	4
Inleiding	5
Beleidsdoelstellingen	5
Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs als aangrijpingspunt	6
Kenmerken van reboundvoorzieningen samengevat	7
1 Opzet van het onderzoek	11
2 Samenwerking en financiering	12
2.1 Samenwerking in de regio	12
2.2 Financiering reboundvoorziening	14
3 Doelstellingen van de reboundvoorziening	16
4 Doelgroepen en typering van de rebound	18
4.1 Typering reboundvoorziening	19
4.2 Algemene opvang in reboundvoorziening	19
4.3 Observatie- en diagnostiekprogramma	20
4.4 Programma's voor specifieke doelgroepen	21
4.5 Gewenste uitbreiding voor doelgroepen	23
5 Werkwijze bij toeleiding en plaatsing	25
5.1 Formalisering van procedures	25
5.2 Conditie bij toelating	25
6 Uitvoering van het reboundprogramma	28
6.1 Uitvoering en organisatie	28
6.2 Onderwijsprogramma	29
6.3 Gedragsprogramma's en andersoortige programma's	31
7 Status reboundvoorzieningen 2006/2007	34
7.1 Stand van zaken in schooljaar 2006/2007	34
7.2 Capaciteit van reboundvoorzieningen	35
7.3 Gebruik van reboundvoorzieningen	35
7.4 Instroom bij reboundvoorzieningen	35
7.5 Omvang en bestemming uitstroom	36
7.6 Uitstroom uit programma's	37
7.7 Voortijdige uitstroom bij reboundvoorzieningen	38
7.8 Kenmerken geplaatste reboundpopulatie	39
8 Hoofdbevindingen en aanbevelingen	42
8.1 Hoofdbevindingen van het onderzoek	42
8.2 Aanbevelingen	48

Korte samenvatting

In deze publicatie doen we verslag van het onderzoek dat de afdeling Onderwijs en Jeugdzorg / LCOJ van het Nederlands Jeugdinstituut heeft verricht naar de reboundvoorzieningen voor gedragsmoeilijke jongeren in het voortgezet onderwijs. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode november 2007 tot en met april 2008 en heeft betrekking op de voorzieningen in het schooljaar 2006-2007. We noemen hier alvast enkele kernbevindingen.

Het percentage samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs met een reboundvoorziening is gegroeid. In het schooljaar 2006-2007 hebben 81 van de 84 samenwerkingsverbanden (96%) een operationele rebound, in 2005-2006 was dat nog 54%. De capaciteit is gegroeid van 2.415 naar 4.028 leerlingplaatsen (in 72 voorzieningen); 2.818 leerlingen bezochten deze voorzieningen (een toename van 70%).

In totaal verlaat 86% van de leerlingen de rebound volgens plan; van hen keert 66% terug in het reguliere onderwijs; 63% rondt het verblijf af binnen drie maanden.

Steeds meer voorzieningen nemen het onderwijsprogramma van de toeleverende school geheel over (66%), 32% doet dat gedeeltelijk. Gemiddeld wordt 77% van de verblijfstijd besteed aan onderwijs, dat in 85% van de rebounds wordt verzorgd door tweedegraads docenten. 78% van de voorzieningen stelt een individueel handelingsplan op. Van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs heeft 42% een kortdurend diagnostiek- en observatieprogramma, ook op locatie van scholen; zij ondersteunen de aangesloten scholen bovendien in toenemende mate preventief in het omgaan met gedragsmoeilijke leerlingen. Van de reboundvoorzieningen beschikt 91% over een gedragsprogramma, dat in 66% wordt uitgevoerd samen met een partnerinstelling (42% jeugdzorg) of maatschappelijk werk of REC 4 (beide 19%). Daarnaast heeft 92% een gezinscomponent; 15% biedt aanvullende opvoedingshulp aan.

Tot zover enkele kernpunten uit de onderzoeksresultaten. Hierna volgt een gedetailleerde beschrijving van de bevindingen. We sluiten de publicatie af met een uitgebreide samenvatting en enkele aanbevelingen.

Inleiding

De zorgstructuur in het voortgezet onderwijs is de afgelopen jaren aanzienlijk in beweging. De leerlingenzorg van scholen en het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs profiteert daarbij in toenemende mate van de inzet van externe instellingen op het gebied van welzijn, zorg en veiligheid.¹ Vooral de inzet van (school)maatschappelijk werk en (Bureau) jeugdzorg in Zorg- en adviesteams (ZAT's) heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de versterking van de leerlingenzorg op het gebied van vroegtijdige signalering en diagnostiek van gedrags-, ontwikkelings- en opvoedingsmoeilijkheden van jongeren, consultatie en deskundigheidsbevordering van onderwijsgeevenden, en het inzetten van passende interventies.

In toenemende mate zijn tijdelijke voorzieningen voor opvang en onderzoek van gedragsmoeilijke jongeren deel gaan uitmaken van de zorgstructuur van scholen en de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. In deze inleiding behandelen we kort enkele kenmerken van reboundvoorzieningen die genoemd worden in het *Plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen* (2004) van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Beleidsdoelstellingen

Reboundvoorzieningen zijn een onderdeel van het plan van aanpak met betrekking tot veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen, en zijn daarmee ingebed in een groter geheel van samenhangende maatregelen, waaronder de versterking van leerlingbegeleiding en zorgstructuren in en rond de school, en de bevordering van een veilig schoolklimaat. Onder reboundvoorziening wordt verstaan: een onderwijsopvangvoorziening waarin leerlingen met gedragsmoeilijkheden een niet-vrijblijvend programma krijgen aangeboden om binnen een afgebakende periode van enkele maanden een nieuwe start te maken met het oog op het vervolgen van de schoolloopbaan binnen het reguliere voortgezet onderwijs.²

De rebound is in het bijzonder bestemd voor leerlingen in het voortgezet onderwijs die met hun gedrag de veiligheid van medeleerlingen en docenten

¹ Zie: D. van Veen & P. van der Steenhoven (2007), *LCOJ-Monitor 2006 Leerlingenzorg en Zorg- en adviesteams in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant; P. van der Steenhoven & D. van Veen (2008), *LCOJ-Monitor 2007 Leerlingenzorg en Zorg- en adviesteams in het onderwijs*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut (factsheet, www.nji.nl).

² De term rebound betekent in de sportwereld (basketbal, ijshockey) dat je jezelf in positie brengt om een tweede kans op scoren te creëren.

negatief beïnvloeden, maar die ondanks dat niet thuishoren in het vmbo- onderwijs (REC-cluster-4-scholen) en/of justitiële instellingen. Door deze leerlingen tijdelijk uit de reguliere onderwijssetting te halen, krijgen zij (en dus ook de school) de mogelijkheid om even op adem te komen. In deze periode wordt ingezet op motivatie- en gedragsverandering, herstel van de verhoudingen, verbetering van de leerattitude en het inhalen van leerachterstanden. Daarnaast worden eventuele aanvullende maatregelen genomen, bijvoorbeeld de inzet van jeugdzorg. Tevens kan tijdens deze periode bekeken worden welk vervolgtraject het meest geschikt is.

De reboundvoorzieningen moeten tijdelijk zijn voor de leerling; doel is om leerlingen terug te geleiden naar het reguliere onderwijs. De leerling blijft dan ook ingeschreven op zijn of haar school. De school blijft verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma dat op de reboundvoorziening aan de leerling wordt aangeboden. De school waar de leerling staat ingeschreven blijft daarmee verantwoordelijk voor de voortgang van het leerproces en de toetsing van de leerstof.

Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs als aangrijpingspunt

Het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs is het aangrijpingspunt voor financiering en organisatie van de reboundvoorziening. Hierdoor kan worden aangesloten bij de zorgstructuur in en rond de school. Uitgangspunt is dat het samenwerkingsverband de ruimte krijgt voor maatwerk. Door het samenwerkingsverband als spin in het web voor de financiering en organisatie aan te wijzen, kan op dit niveau een gebundelde inzet van middelen en expertise in de regio mogelijk gemaakt worden, en kan de noodzakelijke afstemming met de lokale en provinciale overheden over de inzet van jeugd- en veiligheidsvoorzieningen plaatsvinden. Dit geldt ook voor de noodzakelijke afstemming met het aanpalende onderwijsveld. In dit kader is vooral de afstemming met beleidsprogramma's zoals *Herstart* en *Op de Rails*³ van belang, om een passende onderwijsplek te realiseren voor elke leerling in een regio.

Het is aan het samenwerkingsverband om te bepalen hoe de toeleiding naar de reboundvoorziening verloopt. In de praktijk spelen het zorgadviesteam, de

³ *Herstart* is een onderwijsprogramma van maximaal 13 weken, gericht op leerplichtige kinderen en jongeren die meer dan vier weken thuiszitten, zonder uitzicht op plaatsing op een school, die bekend zijn bij een leerplichtambtenaar, nog geen indicatie hebben van een CvI en ook nog niet in een indicatietraject zitten. *Op de Rails* is bedoeld voor leerlingen uit het reguliere onderwijs met structurele gedragsproblemen maar zonder een geclassificeerde stoornis, waardoor zij meer zorg en aandacht nodig hebben dan de huidige school kan bieden. Beide programma's worden uitgevoerd door het REC cluster 4.

leerlingbegeleiding en de leerplichtambtenaar daarbij een belangrijke rol. De leerling blijft ingeschreven op de eigen school en wordt tijdelijk opgevangen met het oog op terugkeer naar de eigen school. In gevallen waar terugkeer naar de eigen school niet mogelijk of gewenst is, worden afspraken gemaakt met andere scholen binnen het samenwerkingsverband. Deelname aan de reboundvoorziening is niet vrijblijvend en gebeurt zo nodig met drang, in samenspraak met de leerling en de ouders. De toegewezen middelen moeten aangewend worden voor alle leerlingen uit het voortgezet onderwijs voor wie plaatsing op een reboundvoorziening de aangewezen oplossing is. Het is aan het samenwerkingsverband om afhankelijk van de regionale behoeften te bepalen voor welke leerling een reboundvoorziening de meest geschikte oplossing is, en voor welke leerling andere oplossingen passender zijn.

Samenwerking en afspraken met gemeenten zijn essentieel met het oog op het eventueel inzetten van maatschappelijk werk, het tegengaan van voortijdig schoolverlaten, handhaven van de leerplicht, de veiligheid en de openbare orde. Samenwerking en afspraken met provincies en grootstedelijke (jeugd)zorgregio's zijn van belang vanwege de eventuele inzet van jeugdzorg. Gemeenten en provincies kunnen vanuit hun verantwoordelijkheden aanvullende middelen verstrekken voor de reboundvoorzieningen. Ook dient afstemming met het aanpalende onderwijsveld (basisonderwijs/WSNS, ROC, REC clusters 3 en 4) geregeld te worden. Samenwerking met bovengenoemde partijen bevordert dat de reboundvoorziening onderdeel gaat uitmaken van een samenhangend regionaal aanbod van onderwijs en zorg dat erop gericht is voor iedere leerling een passende onderwijsplek te realiseren.

Kenmerken van reboundvoorzieningen samengevat

Op basis van het eerder genoemde plan van aanpak en de regeling van het ministerie van OCW vatten we in deze paragraaf de onderscheidende aspecten van de reboundvoorziening samen.⁴

Doelgroep

Reboundvoorzieningen zijn bedoeld voor leerlingen in het voortgezet onderwijs met gedragsproblemen, die de veiligheid van medeleerlingen en docenten negatief beïnvloeden en die een grens hebben overschreden of dreigen te overschrijden en vanwege hun gedragsproblemen tijdelijk niet meer te handhaven zijn binnen de school. Het gaat om leerlingen die ontspoord zijn of

⁴ Zie: D. van Veen & D. Wienke (2005), *Handreiking reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

dreigen te ontsporen en niet meer binnen de leerlingenzorg in en rond de school geholpen kunnen worden, maar wel gemotiveerd zijn (of kunnen worden) om hun opleiding binnen het reguliere onderwijs te vervolgen. De reboundvoorziening is niet bedoeld voor leerlingen met een indicatie voor REC cluster 4, leerlingen die een justitieel traject moeten doorlopen (straf- en civielrechtelijke plaatsingen) en leerlingen waarop de programma's *Herstart* en *Op de Rails* gericht zijn.

Doelen

Op schoolniveau beoogt de reboundvoorziening:

- scholen te ontlasten van gedragsmoeilijke leerlingen, waar het veilige schoolklimaat in het geding is en het arsenaal van leerlingenzorg is uitgeput, en
- scholen te ondersteunen bij het kunnen voortzetten van het onderwijs aan gedragsmoeilijke leerlingen.

Op het niveau van de leerling beoogt de reboundvoorziening:

- leerlingen een nieuwe maar niet vrijblijvende kans te bieden om in een afgebakende periode te bewijzen dat zij binnen het reguliere onderwijs aan hun toekomst kunnen en willen werken.

De reboundvoorziening beoogt in het verlengde hiervan de zorgstructuur van het voortgezet onderwijs te versterken en bij te dragen aan de doelstelling om het voortijdig schoolverlaten tegen te gaan.

Kenmerken

- Een tijdelijke opvangvoorziening voor onderwijs aan en intensieve begeleiding van leerlingen.
- Zo veel mogelijk handhaving van het onderwijsprogramma, daarnaast inzet op gedragsverandering, herstel van de verhoudingen, verbetering van de leerattitude en het inhalen van leerachterstanden en eventuele aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld de inzet van jeugdzorg.
- De leerling blijft ingeschreven op zijn of haar school.
- De school blijft verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma dat op de reboundvoorziening aan de leerling wordt aangeboden en de toetsing van de leerstof.

Werkwijze

In een afgebakende periode van drie tot vier maanden wordt ingezet op onderwijs en gedragsverandering, herstel van de verhoudingen, verbetering van de leerattitude en het inhalen van lesachterstanden. Daarnaast worden eventuele aanvullende maatregelen genomen, bijvoorbeeld de inzet van

jeugdzorg. Tijdens deze periode kan tevens bekeken worden welk vervolgtraject het meest geschikt is.

Tot zover een korte typering van de beoogde reboundvoorzieningen. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar relevante publicaties.⁵ In de volgende hoofdstukken worden de resultaten van het onderzoek naar deze voorzieningen gepresenteerd.

⁵ C. Messing, T. Kuijvenhoven & D. van Veen (2006), *Praktijkvoorbeelden reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant; D. van Veen, P. van der Steenhoven & T. Kuijvenhoven (2007), *LCOJ-Monitor Reboundvoorzieningen Voortgezet Onderwijs 2006. Onderzoeksbevindingen en analyse van programma's*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

1 Opzet van het onderzoek

Het monitoronderzoek is in het najaar 2007 verricht onder 84 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Alle 84 samenwerkingsverbanden hebben een schriftelijke vragenlijst ontvangen, 76 hebben een bruikbare vragenlijst teruggestuurd. De respons bedraagt 90%. In de eerste monitor in 2006 zijn er 82 samenwerkingsverbanden aangeschreven en bedroeg de respons 83%.

De vragenlijst was evenals in het onderzoek in 2006 gekoppeld aan de jaarlijkse vragenlijst over de zorgstructuur van het samenwerkingsverband. Over de antwoorden op de vragen over de zorgstructuur van het voortgezet onderwijs is door het NJi separaat gerapporteerd in de jaarlijkse monitor *Leerlingenzorg en Zorg- en adviesteams voortgezet onderwijs 2007*.

Driekwart van de vragenlijsten (75%) is ingevuld door de coördinator van het samenwerkingsverband, 16% door een lid van de directie en de resterende vragenlijsten door andere medewerkers.

Onder de samenwerkingsverbanden ressorteren 3 tot 95 scholen voor voortgezet onderwijs. Het aantal leerlingen dat die scholen bezoekt varieert van 885 tot 26.000.

Alle samenwerkingsverbanden hebben vestigingen voor vmbo en praktijkonderwijs. Daarnaast heeft meer dan 90% een of meer scholen voor havo of vwo binnen de grenzen van het samenwerkingsverbandgebied. De helft heeft ook een school met internationale schakelklassen.

Tabel 1.1 Samenstelling scholen binnen samenwerkingsverband voortgezet onderwijs, 2006-2007 (in procenten)

	2007	2006
Praktijkonderwijs	99	100
Vmbo	100	100
Havo	94	88
Vwo	93	83
internationale schakelklassen	53	49
n	68	42

2 Samenwerking en financiering

Reboundprogramma's voor gedragsmoeilijke jongeren in het voortgezet onderwijs zijn de verantwoordelijkheid van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Zoals we eerder aangaven blijven de leerlingen ingeschreven op de school van aanmelding. Een en ander betekent niet dat alleen het voortgezet onderwijs betrokken is bij deze voorzieningen. Dat wordt duidelijk als we kijken met welke instellingen reboundvoorzieningen samenwerken. Gemeenten spelen daarin ook een belangrijke rol, en zeker niet alleen wat de aanvullende financiering betreft.

2.1 Samenwerking in de regio

De reboundvoorzieningen zijn organisatorisch en financieel verbonden aan de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Deze samenwerkingsverbanden werken bij de uitvoering van de reboundprogramma's samen met verschillende partners. Evenals in 2006 wordt er met twee instellingen het meest samengewerkt: de Leerplicht (81%) en het REC cluster 4 (77%). Ook de volgorde van genoemde instellingen waarmee wordt samengewerkt is ten opzichte van 2006 ongewijzigd gebleven. De gemeente is voor 49% een samenwerkingspartner. RMC (40%), niet bij het samenwerkingsverband aangesloten havo-/vwo-scholen (34%) en ROC (31%) volgen op afstand.

Tabel 2.1 Ketenpartners bij uitvoering reboundprogramma's, 2006-2007 (in procenten)

	2007	2006
Leerplicht	81	76
REC cluster 4	77	74
gemeente(n)	49	52
RMC	40	41
havo- en vwo-scholen buiten Swv-VO*	34	33
ROC	31	29
provincie(s) of grootstedelijke (jeugdzorg)regio	28	24
WSNS-verbanden	15	12
Bureau Jeugdzorg	8	12
REC cluster 3	4	5
andere partners (ggz, justitie, welzijnsinstellingen, werkvoorziening, enzovoort)	22	12
n	68	42

* Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs

REC-cluster-4-scholen verzorgen de programma's *Herstart* en *Op de Rails*⁶. Tweederde van de samenwerkingsverbanden (63%) heeft (evenals in 2006) voor de reboundvoorziening afspraken gemaakt over samenwerking met *Op de Rails*. De helft van de samenwerkingsverbanden (49%) heeft dat (ook) met *Herstart* gedaan. Een kwart van de samenwerkingsverbanden (23%) heeft voor deze programma's geen afspraken gemaakt maar 13% bereidt ze wel voor. In 2006 had 33% met geen van beide projecten afspraken gemaakt.

Tabel 2.2 Afspraken over samenwerking van reboundvoorziening met projecten *Herstart* en *Op de Rails*, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
<i>Herstart</i>	49	43
<i>Op de Rails</i>	63	62
samenwerking in voorbereiding	13	14
geen samenwerking	10	19
weet niet	6	2
n	68	42

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

⁶ *Op de Rails* biedt een onderwijsprogramma met begeleiding aan in een REC-cluster-4-school met het oogmerk de leerling naar de school terug te laten keren. Deze leerlingen mogen aan het programma deelnemen als ze minimaal 10 jaar zijn en er nog geen CvI-indicatie is voor speciaal onderwijs of als ze nog niet in een CvI-indicatie-traject zitten.

Bij *Herstart* doorlopen leerlingen een onderwijsprogramma van 13 weken dat helemaal is toegespitst op hun eigen situatie. Ze worden gescreend en worden door een CvI geïndiceerd. Uiteindelijk worden deze leerlingen in het reguliere of speciaal onderwijs geplaatst (bron: weeraad.nl).

De samenwerking tussen de reboundvoorziening en de projecten *Op de Rails* en *Herstart* bestaat vooral uit het toeleiden van leerlingen naar de afzonderlijke programma's (77%) en het onderbrengen van de afzonderlijke programma's op één locatie (67%).

Ongeveer 30% noemt daarnaast het realiseren van programma's die voor meer doelgroepen tegelijk toegankelijk zijn.

Tabel 2.3 Aard van afspraken over samenwerking reboundvoorziening met *Herstart* en *Op de Rails* naar inhoud, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
toeleiding van leerlingen naar de afzonderlijke programma's	77	70
onderbrengen van de afzonderlijke programma's op één locatie	67	63
realiseren van programma's voor meer doelgroepen tegelijk toegankelijk	29	44
anders	6	11
n	48	27

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

Het aantal beschikbare plaatsen voor *Op de Rails* en *Herstart* waarover met het REC cluster 4 afspraken zijn gemaakt, varieert sterk. Voor *Op de Rails* loopt het aantal plaatsen uiteen van 1 tot 126 (50% van de samenwerkingsverbanden heeft er maximaal 10), bij *Herstart* van 2 tot 80 (de helft heeft er maximaal 8). In 2006 hadden de afspraken voor deze programma's betrekking op respectievelijk 7 tot 126 en 5 tot 20 plaatsen.

2.2 Financiering reboundvoorziening

De samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs ontvangen sinds 2005 middelen van het ministerie van OCW voor de exploitatie van hun reboundvoorziening. Samenwerkingsverbanden wenden daarnaast andere financieringsbronnen aan. Dat gebeurt in 65% van de samenwerkingsverbanden. In 2006 was dat 60%.

De belangrijkste twee bronnen voor aanvullende financiering betreffen de gemeente(n) waarin het samenwerkingsverband actief is (38%) en de begroting van het samenwerkingsverband zelf (37%). In 15 tot 29% van de samenwerkingsverbanden betalen de deelnemende scholen mee, 13% van de reboundvoorzieningen ontvangt aanvullende financiering vanuit de jeugdzorg. Tweederde van de samenwerkingsverbanden met aanvullende financiering (65%) heeft twee of meer extra financieringsbronnen.

Tabel 2.4 Bronnen aanvullende financiering reboundvoorziening, 2006-2007
(in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
geen aanvullende financiering	35	38
aanvullende financiering, waarvan:	65	60
gemeente(n)	38	38
extra middelen vanuit het samenwerkingsverband	37	21
verwijzende scholen binnen het samenwerkingsverband	29	31
verwijzende scholen havo/vwo buiten het samenwerkingsverband	15	7
provincie(s) of grootstedelijke (jeugdzorg)regio	13	14
andere bronnen	10	10
n	68	42

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

3 Doelstellingen van de reboundvoorziening

8 van de 10 samenwerkingsverbanden (79%) onderschrijven de doelstelling van het ministerie van OCW dat: ‘de reboundvoorziening tijdelijke opvang biedt aan gedragsmoeilijke leerlingen van scholen voor voortgezet onderwijs met het oog op terugkeer naar de eigen school en waarbij de leerling een nieuwe maar niet vrijblijvende kans wordt geboden om de schoolloopbaan op de eigen school te kunnen voortzetten, dan wel op een andere school binnen het samenwerkingsverband.’ Voor 18% gaat deze doelstelling maar gedeeltelijk op. De samenwerkingsverbanden die de doelstelling gedeeltelijk onderschrijven melden dat terugkeer naar de eigen school of een andere school van het samenwerkingsverband soms geen soelaas (meer) biedt en dat dan plaatsing in het REC of ROC soms een betere oplossing is.

De tweede doelstelling van de rebound – ‘Scholen worden ontlast van gedragsmoeilijke leerlingen, waar het veilig schoolklimaat in het geding is en het arsenaal aan leerlingenzorg is uitgeput’ – wordt door 85% onderschreven. 13% is het gedeeltelijk met de doelstelling eens, 2% onderschrijft de doelstelling niet.

De helft van de samenwerkingsverbanden (46%) heeft ook andere doelstellingen voor hun reboundvoorziening geformuleerd. Een derde van deze aanvullende doelstellingen (30%) heeft betrekking op de versterking van de zorgstructuur waaraan de reboundvoorziening een bijdrage levert, zowel in de opvang van leerlingen als in het genereren van kennis en ervaring voor het schoolpersoneel. Voor een kwart biedt de reboundvoorziening een mogelijkheid leerlingen te observeren en te diagnosticeren en nog een kwart om aan de onderliggende problematiek te werken. Voor enkele samenwerkingsverbanden (17%) is de rebound ook een tussenstation voor leerlingen met gedragsproblemen op de route naar het (speciaal) onderwijs, ROC, de arbeidsmarkt of een zorgtraject.

Tabel 3.1 Aanvullende doelstellingen reboundvoorziening (in procenten, n=30)

versterking zorgstructuur	30
observatie/diagnose	27
oplossen voorkomende problematiek	23
toeleiding naar (speciaal) onderwijs, zorg, arbeidsmarkt	17
andere doelstelling	3

Een belangrijk aspect van de voorwaarden rond de plaatsing van een leerling in een reboundvoorziening is dat de leerling gedurende het verblijf in de rebound op de eigen school ingeschreven blijft. In 96% van de samenwerkingsverbanden wordt deze regel onderschreven.

Bij twee samenwerkingsverbanden (3%) gebeurt dat niet. Als motivering wordt in één geval een verzekeringstechnische reden aangevoerd en in het andere geval de bekostiging.

In 2006 rapporteerde 98% van de samenwerkingsverbanden dat zij deze voorwaarde onderschreven.

4 Doelgroepen en typering van de rebound

De primaire doelgroep van de reboundvoorziening bestaat uit leerlingen van het vmbo (100% score). Maar ook leerlingen uit het havo/vwo (98%) en het praktijkonderwijs (74%) komen in aanmerking voor plaatsing in een rebound. Reboundvoorzieningen vangen niet alleen leerlingen op uit het voortgezet onderwijs, maar ook andere groepen jongeren worden er aangemeld en geaccepteerd. Dit gebeurt bij 87% van de samenwerkingsverbanden.

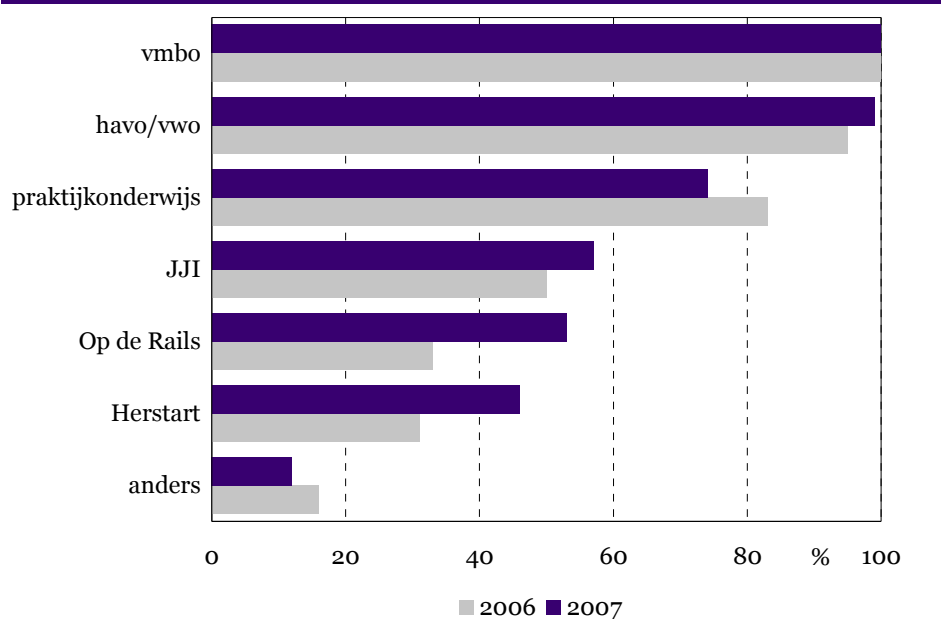
Bij 57% van de reboundvoorzieningen kunnen jongeren instromen die een justitiële jeugdinstelling (JJI) hebben verlaten en weer een opleiding in het voortgezet onderwijs willen oppakken.

Reboundvoorzieningen zijn in vergelijking met het jaar daarvoor toegankelijker geworden voor leerlingen afkomstig uit het programma *Op de Rails*. In 2006 stond 33% van de reboundvoorzieningen voor hen open, een jaar later 53%.

Bij de helft van de reboundvoorzieningen (46%) is het mogelijk dat jongeren instromen vanuit *Herstart*. In 2006 was dat mogelijk bij 31%.

Bij 12% is er ook instroom uit andere onderwijstypen of -trajecten, zoals uit het mbo, groep 8 van het basisonderwijs of jongeren in een jeugdzorgtraject.

Figuur 4.1 Doelgroepen reboundvoorzieningen, 2006-2007

4.1 Typering reboundvoorziening

We onderscheiden in het aanbod van reboundprogramma's drie programma's of reboundvoorzieningen:

- een programma voor algemene opvang;
- kortdurende observatie- en diagnoseprogramma's;
- opvangprogramma's voor specifieke doelgroepen.

Op enkele samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs na hebben alle samenwerkingsverbanden (95%) een algemene, bovenschoolse opvangvoorziening waar aangemelde leerlingen gezamenlijk worden opgevangen, al dan niet gecombineerd met reboundprogramma's die plaatsvinden op een of meer scholen van het samenwerkingsverband. Daarnaast heeft 42% van de samenwerkingsverbanden een reboundvoorziening met kortdurende observatie- en diagnoseprogramma's in de centrale reboundvoorziening of op locatie van de aangesloten scholen. In 38% van de samenwerkingsverbanden zijn er aparte opvangprogramma's voor specifieke doelgroepen zoals tienermoeders, leerlingen uit het praktijkonderwijs en jongeren die terugkeren uit justitiële jeugdinstellingen.

Voor elk van de bovengenoemde programma's wordt hieronder beschreven hoeveel voorzieningen er zijn, waar het programma wordt uitgevoerd, welke capaciteit de programma's of voorzieningen hebben en wat de beoogde verblijfsduur is.

4.2 Algemene opvang in reboundvoorziening

In het onderzoek hebben 66 van de 68 responderende samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs gegevens geleverd over het aanbod en gebruik van de reboundvoorzieningen.

In het schooljaar 2006-2007 hebben 63 van deze 66 samenwerkingsverbanden een algemene opvangvoorziening (95%), al dan niet op scholen. De drie resterende samenwerkingsverbanden hebben een opvangprogramma voor specifieke groepen leerlingen.

In 2006 had 98% een algemene opvangvoorziening.

Het aantal voorzieningen voor algemene opvang waarover deze samenwerkingsverbanden beschikken, varieert van 1 tot 7. De meeste samenwerkingsverbanden (58%) hebben 1 voorziening, 26% heeft er 2 of 3 en de overige 16% heeft er 4 tot 6.

Tabel 4.2 Kwantitatieve kenmerken algemene opvang reboundvoorziening, 2006-2007

	range	modus	gemiddeld	mediaan	n
aantal voorzieningen	1-7	1	2,0	1	62
maximaal aantal plaatsen	4-230	20	49,8	36	59
beoogde maximale verblijfsduur (in maanden)	1-6	3	3,3	3	57

Het maximale aantal plaatsen, dat is het aantal jongeren dat jaarlijks kan worden geplaatst, kent een grote variatie van 4 tot 230. Het gemiddelde aantal beoogde plaatsen bedraagt 50. De helft heeft maximaal 36 plaatsen. De beoogde verblijfsduur varieert van 1 tot maximaal 6 maanden maar in 75% van de reboundvoorzieningen is het verblijf 3 maanden, bij 11% 1 of 2 maanden. De gemiddelde verblijfsduur bedraagt 3,3 maanden.

In 43% van de samenwerkingsverbanden vindt de algemene opvang in de reboundvoorziening plaats in een aparte locatie van het samenwerkingsverband. Bij 30% is de opvang georganiseerd op een of meer scholen van het samenwerkingsverband, bij een OPDC / nevenvestiging zorg (18%) of een REC-school (14%).

Tabel 4.3 Locatie van algemene opvang reboundvoorziening, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
aparte locatie van het samenwerkingsverband	43	44
een of meer scholen van het samenwerkingsverband	30	21
REC-school	14	21
OPDC of nevenvestiging zorg	18	15
jeugdhulpverleningsinstelling	3	0
elders	6	8
n	63	39

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

4.3 Observatie- en diagnostiekprogramma

4 van iedere 10 samenwerkingsverbanden (42%, 28 van de 66) hebben een reboundvoorziening met een kortdurend programma waarin leerlingen geobserveerd en gediagnosticeerd kunnen worden. In 2006 had 41% een kortdurend programma voor observatie en diagnostiek.

Het aantal voorzieningen loopt op tot 6. De helft van de samenwerkingsverbanden biedt één kortdurend programma aan.

Tabel 4.4 Kwantitatieve kenmerken kortdurend observatie- en diagnostiekprogramma van de reboundvoorziening, 2006-2007

	range	modus	gemiddeld	mediaan	n
aantal voorzieningen	1-6	1	1,8	1	24
maximaal aantal plaatsen	5-50	10	24,5	20	21
beoogde maximale verblijfsduur (in maanden)	1-3	1	1,6	1	19

Het maximale aantal plaatsen varieert van 5 tot 50. Dat zijn er gemiddeld 24,5 per jaar. De helft van de reboundvoorzieningen met een kortdurend observatie- en diagnostiekprogramma heeft maximaal 20 plaatsen.

In de meeste van deze voorzieningen (58%) verblijven leerlingen maximaal één maand, maar er zijn ook voorzieningen waar dat twee of drie maanden is.

Tabel 4.5 Locatie van kortdurend observatie- en diagnostiekprogramma van de reboundvoorziening, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
aparte locatie van het samenwerkingsverband	36	50
een of meer scholen van het samenwerkingsverband	29	12
REC-school	11	25
OPDC of nevenvestiging zorg	18	19
jeugdhulpverleningsinstelling	4	0
elders	4	0
n	28	16

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

De uitvoering van kortdurende observatie- en diagnostiekprogramma's vindt bij ruim een derde van de samenwerkingsverbanden (36%) plaats in een eigen voorziening van het samenwerkingsverband. Bij 29% wordt het programma op een school van het samenwerkingsverband uitgevoerd. Andere locaties worden minder vaak genoemd.

Het lijkt erop dat deze programma's in 2007 minder vaak in een REC-school worden uitgevoerd en vaker op de (reguliere) scholen aangesloten bij het samenwerkingsverband.

4.4 Programma's voor specifieke doelgroepen

In 25 van de 66 samenwerkingsverbanden (38%) zijn reboundprogramma's voor specifieke doelgroepen ontwikkeld. In 2006 bood 34% van de samenwerkingsverbanden programma's voor specifieke doelgroepen aan.

De doelgroepen voor deze programma's zijn zeer divers. Het gaat onder meer om:

- leerlingen uit het vmbo zonder terugkeerperspectief;
- jongeren ontslagen uit een justitiële inrichting;
- leerlingen die wachten op een indicatie voor een REC-cluster-4-school;
- tienermoeders;
- schoolverlaters uit het primair onderwijs (*Op de Rails*);
- schoolverlaters van 15 jaar of ouder die via het ROC naar werk worden geleid;
- leerlingen met agressieproblematiek;
- specifieke hulp voor havo-/vwo-leerlingen;
- zwaar gedragsmoeilijke leerlingen;
- leerlingen met internaliserende problematiek.

Het aantal voorzieningen voor specifieke groepen leerlingen waarover de 25 samenwerkingsverbanden beschikken varieert van 1 tot 5. Bij 10 van deze 25 samenwerkingsverbanden gebeurt dat op één locatie en bij nog eens 10 in twee tot vier voorzieningen of locaties.

Tabel 4.6 Kwantitatieve kenmerken specifieke-doelgroepprogramma's van de reboundvoorziening, 2006-2007

	range	modus	gemiddeld	mediaan	n
aantal voorzieningen	1-5	1	1,7	1,0	18
maximaal aantal plaatsen	5-108	5	31,0	23,5	18
beoogde maximale verblijfsduur (in maanden)	2-6	6	4,5	5,0	17

De helft van deze reboundvoorzieningen vangt jaarlijks ongeveer 24 leerlingen in deze programma's op. Gemiddeld zijn het er 31.

De beoogde maximale duur loopt op van 2 tot 6 maanden. Gemiddeld verblijven leerlingen 4,5 maanden in deze programma's van wie de helft 5 maanden of minder.

De speciale programma's worden net als in 2006 veelal in een aparte locatie van het samenwerkingsverband of op een of meer scholen van het samenwerkingsverband aangeboden.

Tabel 4.7 Locatie van specifieke-doelgroepprogramma's reboundvoorziening, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
aparte locatie van het samenwerkingsverband	28	27
een of meer scholen van het samenwerkingsverband	24	27
OPDC of nevenvestiging zorg	20	7
REC-school	12	13
jeugdhulpverleningsinstelling	4	7
elders	12	20
n	25	15

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

4.5 Gewenste uitbreiding voor doelgroepen

6 van iedere 10 samenwerkingsverbanden (61%) zouden de opvang in hun reboundvoorziening voor andere groepen leerlingen willen uitbreiden. In 2006 sprak 45% deze wens uit.

De meest genoemde groep leerlingen voor wie de coördinatoren van reboundvoorzieningen graag uitbreiding wensen, zijn leerlingen met ernstige gedragsproblemen of psychiatrische problemen (circa 25%), al dan niet met een REC-cluster-4-indicatie. Daarnaast zijn er in sommige samenwerkingsverbanden onvoldoende mogelijkheden om leerlingen uit het praktijkonderwijs (17%) onder te brengen; bij 74% van de samenwerkingsverbanden is dat al mogelijk. Bij 15% van de samenwerkingsverbanden bestaat de behoefte hoogbegaafde leerlingen in een reboundvoorziening te kunnen plaatsen.

17% van de samenwerkingsverbanden noemt andere groepen leerlingen voor wie opvang in de rebound gewenst is, zoals leerlingen die veelvuldig gepest worden, leerlingen met ernstige problemen thuis, leerlingen met verslavingsproblemen, leerlingen die op hun school niet meer gewenst zijn en leerlingen met internaliserende problematiek.

Tabel 4.8 Gewenste doelgroepen reboundvoorziening die (nog) niet is gerealiseerd, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2007	2006
geen behoefte voor andere groepen	38	52
weet niet	1	5
andere groepen leerlingen gewenst, van wie:	61	43
leerlingen met indicatie REC cluster 4 die op plaatsing wachten**	*27	2
leerlingen met ernstige gedragsproblemen / psychiatrische problemen maar zonder indicatie REC cluster 4 **	*23	7
leerlingen in het praktijkonderwijs	17	12
hoogbegaafde leerlingen **	15	3
havo-/vwo-leerlingen	9	13
andere groepen leerlingen met specifieke kenmerken	17	33
n	66	42

* Significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2006.

** Deze antwoordcategorieën zijn in de vragenlijst van 2006 niet voorgelegd; dat verklaart waarom de score voor 2007 sterk afwijkt van die voor 2006.

5 Werkwijze bij toeleiding en plaatsing

In dit hoofdstuk belichten we de procedures bij de toeleiding naar en de plaatsing in een reboundvoorziening. Er is onder andere gekeken naar de mate waarin de procedures zijn geformaliseerd en welke condities er bij toelating tot de reboundvoorziening gelden.

5.1 Formalisering van procedures

In 2007 hebben alle samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs op één na (99%) de procedure van de toeleiding naar de reboundvoorziening beschreven.

In 2006 was dat 91%.

Voor iets minder reboundvoorzieningen maar toch een zeer ruime meerderheid (94%) zijn er schriftelijke afspraken gemaakt over de procedure van de toeleiding. Bij de overige 6% is dat in voorbereiding. In 2006 had 91% de procedure in een document beschreven.

Het Zorg- en adviesteam (ZAT) op de school is voor de meeste samenwerkingsverbanden (88%) de instelling waarlangs de reguliere toeleiding naar de reboundvoorziening verloopt. Bij 4% van de resterende samenwerkingsverbanden wordt deze route in de procedure voorbereid en bij 7% niet.

De helft van de samenwerkingsverbanden (50%) kent een aparte procedure in het geval van crisisplaatsing. Voor de andere helft geldt dat niet, maar 15% geeft aan een dergelijke procedure voor te bereiden.

5.2 Conditie bij toelating

Een vijfde van de samenwerkingsverbanden (21%) laat een leerling alleen tot de rebound toe onder de voorwaarde dat de leerling weer naar zijn of haar eigen school kan terugkeren. Bij de andere samenwerkingsverbanden (79%) houdt men naast een gegarandeerde terugkeer naar de eigen school ook de mogelijkheid open dat leerlingen bij een andere school in het samenwerkingsverband worden geplaatst (65%), op een school daarbuiten of dat zij naar een zorgtraject doorstromen (19%).

De beslissing over de toelating van een leerling ligt in de helft van de samenwerkingsverbanden bij het bovenschoolse ZAT of de PCL (47%). Bij 19% beslist een centrale intakecommissie van het samenwerkingsverband en bij 22% de reboundvoorziening zelf. Het ZAT van de school heeft een beperkte bevoegdheid (6%).

Tabel 5.1 Beslissers van toelating tot reboundvoorziening (in procenten, n=68)

bovenschoolse ZAT van het samenwerkingsverband-vo	47
reboundvoorziening zelf	22
centrale intakecommissie voor de rebound van het Swv-VO*	19
ZAT van de school	6
leerplichtambtenaar	0
management van de school	0
andere instelling	3

* Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs

In het geval er (aanvullende) diagnostiek wordt verricht bij de toelating tot de reboundvoorziening schakelt 53% van de samenwerkingsverbanden het ZAT van de school in. Dat is lager dan in 2006 toen 74% rapporteerde het ZAT in te schakelen voor (aanvullende) diagnostiek. Dat zou overigens te maken kunnen hebben met de kwaliteitsverbetering van de informatie die het ZAT in eerste instantie aanlevert bij aanmelding.

In de helft van de samenwerkingsverbanden wordt het (aanvullende) onderzoek (mede) door het bovenschoolse ZAT uitgevoerd. Bij 24% is er (ook) een rol weggelegd voor de intakecommissie voor de reboundvoorziening. Bureau Jeugdzorg, het REC cluster 4 en andere instellingen worden in dit kader door respectievelijk 34%, 16% en 16% genoemd.

Tabel 5.2 Instellingen die bij toelating (aanvullende) diagnostiek verzorgen, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2007	2006
ZAT van de school	**53	74
bovenschoolse ZAT van het Swv-VO*	50	55
bureau Beugdzorg	34	38
aparte centrale intakecommissie voor de rebound van Swv-VO	24	26
REC cluster 4	16	26
andere instelling	16	12
n	68	42

* Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs

** Verschillen t.o.v. 2006 significant ($p < 0.05$)

Als Bureau Jeugdzorg een rol bij de diagnostiek speelt, wordt bij 57% van de reboundvoorzieningen waarbij het bureau actief is voorafgaande aan de

plaatsing een indicatie voor jeugdzorg afgegeven voor alle jeugdigen (26%) of in voorkomende gevallen (30%).

In 53% van de samenwerkingsverbanden wordt gewerkt met één vaste contactpersoon op school die met de leerling in de reboundvoorziening contact onderhoudt. Bij de resterende 47% wordt met wisselende contactpersonen gewerkt. In het merendeel van de samenwerkingsverbanden is de (vaste of wisselende) contactpersoon (65%) de coördinator van het ZAT van de betrokken school, bij 34% de mentor en bij 10% een andere medewerker van de school.

Er wordt planmatig gewerkt in de reboundvoorzieningen. Bij de toelating worden de afspraken over de doelen van het werkplan van de jongere vastgelegd. Dit gebeurt in 96% van de samenwerkingsverbanden. Afspraken worden met de ouders (94%), de leerling (91%) of de school (85%) gemaakt. Bij 82% van de reboundvoorzieningen worden met alle partijen afspraken gemaakt.

6 Uitvoering van het reboundprogramma

In dit hoofdstuk over het aanbod van de reboundvoorziening in het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs staan de uitvoering en organisatie van het reboundprogramma centraal. Daarna komen aspecten van het onderwijsprogramma, gedragsprogramma's en andersoortige programma's aan de orde.

6.1 Uitvoering en organisatie

Ook in 2007 heeft een minderheid van de samenwerkingsverbanden (45%) programmaonderdelen van de voorziening inhoudelijk beschreven. 4 van de 10 samenwerkingsverbanden (40%) zijn nog bezig met het (verder) uitwerken van de beschrijving. 10% heeft het programma niet uitgeschreven.

In 2006 meldde 38% van de samenwerkingsverbanden dat zij de onderdelen van het reboundprogramma in zijn geheel inhoudelijk hadden beschreven en dat 43% daarmee bezig was. Toen had 14% geen inhoudelijke beschrijving.

De reboundprogramma's worden door verschillende instellingen en in uiteenlopende samenstellingen uitgevoerd. Bij 77% van de samenwerkingsverbanden zijn net als in 2006 medewerkers van het samenwerkingsverband of de aangesloten scholen betrokken. Het gaat daarbij om betrokkenheid van een of meer van de volgende instellingen/partijen: de aangesloten scholen, het OPDC, het reboundteam van de voorziening en de centrale dienst van het samenwerkingsverband.

In de dagelijkse praktijk zijn de aangesloten scholen (40%), het speciaal onderwijs (27%) en de geïndiceerde jeugdzorg (19%) evenals in 2006 de meest genoemde partijen die de reboundprogramma's uitvoeren.

Tabel 6.1 Instellingen die reboundprogramma feitelijk uitvoeren, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
scholen	40	36
speciaal onderwijs	27	36
geïndiceerde jeugdzorg	19	26
reboundteam	16	12
OPDC	16	16
centrale dienst van de Swv-VO**	13	19
maatschappelijk werk	12	7
andere instelling	9	12
n	68	42

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

** Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs

In 52% van de reboundvoorzieningen is er één partij die de feitelijke uitvoering verzorgt, in de resterende reboundvoorzieningen zijn dat er twee (41%) of drie (6%).

6.2 Onderwijsprogramma

De meeste tijd tijdens het verblijf in de reboundvoorziening wordt besteed aan onderwijs. Het aantal klokuren dat een leerling in de reboundvoorziening aanwezig is varieert van 21 tot 33 uur per week. Gemiddeld is dat 27,4 uur. Bij de helft van de reboundvoorzieningen is dat 21 tot 27 uur.

Aan het onderwijsprogramma wordt 12 tot 32 uur per week besteed. Dat is gemiddeld 21,5 uur per week. De helft heeft 12 tot 20 uur les per week. Driekwart van de tijd (77%) dat een leerling in de reboundvoorziening verblijft, besteedt hij of zij aan het volgen van onderwijs. In de helft van de reboundvoorzieningen besteden leerlingen 50% tot 76% van de verblijfstijd aan onderwijs, in de resterende helft 77% tot 100%.

De meeste reboundvoorzieningen (85%) houden een verzuimadministratie bij. In 6% van de samenwerkingsverbanden doet de school van de leerling dat. Bij de resterende samenwerkingsverbanden (9%) doen rebound en scholen dat gezamenlijk.

In 79% van de samenwerkingsverbanden wordt het onderwijsprogramma in de reboundvoorziening verzorgd door één organisatie, bij de rest door twee of drie instellingen. Het zijn medewerkers van de aangesloten scholen (44%), de

reboundvoorziening (24%), REC cluster 4 (22%) en het OPDC (19%) die het onderwijs verzorgen.

Tabel 6.2 Instellingen die onderwijsprogramma in reboundvoorziening verzorgen, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
scholen	44	38
reboundvoorziening intern	24	21
REC cluster 4	22	31
OPDC	19	17
nevenvestiging zorg	7	4
instelling voor geïndiceerde jeugdzorg	0	2
REC cluster 3	0	0
andere organisatie	7	9
n	68	42

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

Er werken vooral tweedegraadsdocenten in reboundvoorzieningen (85%). Docenten met een bevoegdheid voor het basisonderwijs (47%) of met een eerstegraadsbevoegdheid (15%) zijn ook actief. In 2007 meten we een opmerkelijk hoger percentage leerkrachten zonder lesbevoegdheid (28%). In 2006 was dat 5%. Nagenoeg alle onbevoegde leerkrachten (in 18 van de 19 samenwerkingsverbanden waar onbevoegde krachten werken; 95%) verzorgen het onderwijsprogramma in de reboundvoorziening samen met een bevoegde collega; in één samenwerkingsverband gebeurt dat niet.

In 97% van de samenwerkingsverbanden blijft de school van de leerling verantwoordelijk voor (het curriculum en de toetsing van) het onderwijs gedurende het verblijf in de rebound.

In 66% van de samenwerkingsverbanden nemen de reboundvoorzieningen het lesprogramma van de toeleverende school in zijn geheel over; 32% doet dat gedeeltelijk. In 2006 nam 50% het lesprogramma geheel over en 45% gedeeltelijk.

Een ruime meerderheid heeft, evenals in 2006, met alle of de meeste (90%) scholen schriftelijke afspraken gemaakt over de continuering van de lesstof. Het percentage afspraken over toetsing blijft iets achter (82% met alle of de meeste scholen). Bij respectievelijk 9% en 15% van de reboundvoorzieningen zijn er geen afspraken met scholen over continuering en toetsing van de lesstof.

Tabel 6.3 Schriftelijke afspraken over continuering en toetsing van lesstof, 2006-2007 (in procenten, n=68)

	continuering	toetsing
met alle scholen	75	69
met meeste scholen	15	13
met enkele scholen	1	3
geen afspraken	9	15
weet niet	0	0

In 78% van de reboundvoorzieningen wordt voor alle leerlingen een individueel handelingsplan voor het onderwijsprogramma opgesteld. Bij respectievelijk 13% en 6% geldt dat voor de meeste en een minderheid van de leerlingen. 3% maakt geen handelingsplan.

In 2006 werd bij 81% van de reboundvoorzieningen voor alle leerlingen een handelingsplan gemaakt.

6.3 Gedragsprogramma's en andersoortige programma's

In 2007 biedt 91% van de reboundvoorzieningen aanvullende, specifieke gedragsprogramma's of andersoortige programma's naast een onderwijsprogramma aan; 62% doet dat standaard voor alle leerlingen en bij 29% gebeurt dat afhankelijk van de vraag. 7% rapporteert bezig te zijn met de ontwikkeling van een gedragsprogramma.

Het percentage voor 2007 wijkt niet af van het percentage voor 2006 toen 93% aanvullende, specifieke gedragsprogramma's of andersoortige programma's aanbood.

Tabel 6.4 Instellingen die specifieke gedragsprogramma's in reboundvoorziening verzorgen, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
onderwijsmedewerker van reboundvoorziening zelf	71	77
instelling voor geïndiceerde jeugdzorg	42	38
onderwijsmedewerker REC cluster 4	19	23
maatschappelijk werk	19	18
andere organisatie of functionaris (orthopedagogen/psychologen)	29	35
weet niet	0	3
n	62	39

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

De specifieke gedragsprogramma's worden voornamelijk door onderwijskrachten van de reboundvoorziening zelf verzorgd (71%). Bij 81% van

de reboundvoorzieningen wordt het specifieke gedragsprogramma (mede) uitgevoerd door andere instellingen, zoals geïndiceerde jeugdzorg (42%), REC cluster 4 (19%), maatschappelijk werk (19%) of andere organisaties of functionarissen onder wie voornamelijk orthopedagogen en psychologen (29%).

Kijken we naar combinaties van samenwerking tussen onderwijskrachten van de reboundvoorzieningen en externe instellingen, dan zien dat in 52% van de reboundvoorzieningen onderwijskrachten en medewerkers van de bovengenoemde instellingen het gedragsprogramma samen verzorgen. In 19% van de reboundvoorzieningen doen zij dat alleen en bij 29% van de reboundvoorzieningen is dat alleen een taak van de instellingen.

Net als in 2006 rapporteren 9 van iedere 10 samenwerkingsverbanden (92%) dat de reboundprogramma's een gezinsgerichte component omvatten. Het gezinsgerichte element bestaat voornamelijk uit voortgangsgesprekken over de leerling met de ouders (76%) en een vast contact met een maatschappelijk werker of jeugdhulpverlener (55%). Bij 15% van de reboundprogramma's is (aanvullende) opvoedingsondersteuning geïnitieerd vanuit de rebound.

Tabel 6.5 Elementen gezinsgerichte component in reboundprogramma, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
geen programma	6	3
programma in voorbereiding	0	5
weet niet	2	2
gezinsgerichte component aanwezig, waarvan:	92	90
(begeleidings)voortgangsgesprekken met ouders	76	64
vast contact met maatschappelijk werk of jeugdhulpverlener	55	49
(aanvullende) opvoedingsondersteuning	15	18
anders	8	15
n	62	39

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

9 van iedere 10 reboundvoorzieningen (94%) bieden nog andersoortige programma's aan. In 2006 was dat 95%.

Sport en beweging is bij 81% van de reboundvoorzieningen een vast onderdeel. Driekwart (76%) biedt handvaardigheid of computeractiviteiten aan. Bij de helft (50%) is sprake van geplande buitenactiviteiten, culturele programma's (31%) en een brede waaier aan overige activiteiten zoals oriëntaties bij het ROC, koken en agressieregulatie (32%).

Veruit de meeste niet-onderwijsprogramma's van de reboundvoorzieningen (92%) zijn onderdeel van het urenrooster op de reboundvoorziening. Een vijfde (21%) doet dat ook buiten de uren van het officiële programma.

Tabel 6.6 Andersoortige programma's in reboundprogramma, 2006-2007 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2007	2006
sportprogramma's	81	75
handvaardigheid- of computeractiviteiten	77	67
buitenactiviteiten	50	49
culturele programma's, bijvoorbeeld dans of toneel	31	28
andere activiteiten als weerbaarheidstraining, socialevaardigheidstraining	32	36
n	62	39

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

7 Status reboundvoorzieningen 2006-2007

In dit hoofdstuk geven we aan hoeveel reboundvoorzieningen er in het schooljaar 2006-2007 actief waren. Er zijn ook samenwerkingsverbanden die in dat schooljaar (nog) geen reboundvoorziening hadden. Daarna maken we een schatting van de capaciteit en het gebruik van de reboundvoorzieningen.

7.1 Stand van zaken in schooljaar 2006-2007

Er zijn 84 samenwerkingsverbanden aangeschreven waarvan er 76 hebben gereageerd en 8 niet. Uit de samenwerkingscontacten die het NJi met de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs onderhoudt kon alsnog worden afgeleid hoeveel van deze 8 samenwerkingsverbanden over een reboundvoorziening beschikken.

Tabel 7.1 Verantwoording beschikking over reboundvoorziening(en), schooljaar 2005-2006 en 2006-2007

	2006-2007	2005-2006
reboundvoorziening actief, waarvan:	81	44
eigen reboundvoorziening	68	34
gedeelde reboundvoorziening	11	6
schoolinterne reboundvoorziening	2	4
geen reboundvoorziening actief in onderzoeksjaar, waarvan:	2	25
rebound niet actief, geen motivatie	0	5
rebound niet actief, in voorbereiding	0	9
rebound niet actief, wel operationeel in schooljaar 20072008	2	11
geen respons en onbekend	1	13
totaal samenwerkingsverbanden vo	84	82

In het schooljaar 2006-2007 beschikken 81 van de 84 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs (96%) over een of meer eigen of gedeelde actieve reboundvoorzieningen. Daarvan hebben er 68 een zelfstandige reboundvoorziening. 11 samenwerkingsverbanden delen de rebound met een ander samenwerkingsverband. In 2 samenwerkingsverbanden is de opvang

georganiseerd in schoolinterne reboundvoorzieningen in plaats van 1 centrale reboundvoorziening.

Er resteren dan 3 samenwerkingsverbanden waarvan er 2 geen rebound in het schooljaar 2006-2007 hadden maar die wel in het schooljaar 2007-2008 met een reboundvoorziening zijn gestart. Van 1 samenwerkingsverband is onbekend of er een reboundvoorziening in 2006-2007 operationeel was.

7.2 Capaciteit van reboundvoorzieningen

Van de 81 samenwerkingsverbanden die in het schooljaar 2006-2007 over een reboundvoorziening beschikten konden er 72 de capaciteit (dat is het aantal leerlingen dat op jaarbasis kan worden opgevangen) rapporteren.

De capaciteit van deze 72 samenwerkingsverbanden varieert van 6 tot 360 leerlingen met een gezamenlijke capaciteit van 4.028 plaatsen. De gemiddelde capaciteit bedraagt 55,9 leerlingplaatsen per samenwerkingsverband.

Als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag met een gezamenlijk aanbod van 873 leerlingplaatsen buiten beschouwing worden gelaten, is het gemiddelde 46,4 leerlingplaatsen per samenwerkingsverband.

De capaciteit volgens opgave van de responderende samenwerkingsverbanden is in één schooljaar gegroeid van 2.415 tot 4.028 leerlingplaatsen, een toename van 67%.

7.3 Gebruik van reboundvoorzieningen

Samenwerkingsverbanden is gevraagd aan te geven hoeveel leerlingen gebruik hebben gemaakt van hun reboundvoorziening. Deze vraag is door 71 samenwerkingsverbanden met een reboundvoorziening beantwoord.

In het schooljaar 2006-2007 hebben 2.818 leerlingen gebruikgemaakt van een reboundvoorziening. Dat zijn er gemiddeld 39,7 per samenwerkingsverband.

De gemiddelde bezettingsgraad van de gezamenlijke reboundvoorzieningen in de 71 samenwerkingsverbanden waarvan zowel de capaciteit als het gebruik bekend is, bedraagt 71%.

Het aantal leerlingen dat een reboundvoorziening bezoekt is ten opzichte van 2005-2006 met 1.164 toegenomen tot 2.818, een groei van 70%.

7.4 Instroom bij reboundvoorzieningen

In het schooljaar 2006-2007 zijn 2.502 leerlingen bij 71 reboundvoorzieningen toegelaten. Dat is 89% van alle leerlingen die in dat schooljaar in een

reboundvoorziening zijn geplaatst. De resterende 11% was al voor het begin van het schooljaar opgevangen.

In 40 van de 71 samenwerkingsverbanden zijn in totaal 311 leerlingen niet tot de reboundvoorziening toegelaten om redenen die met contra-indicaties te maken hebben of omdat de leerling niet tot de doelgroep behoort.

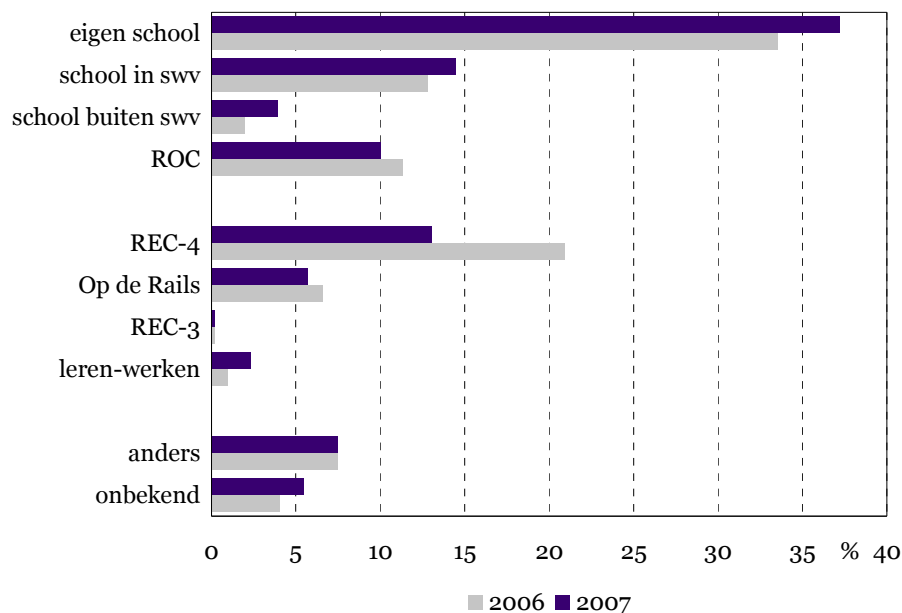
Het aantal aangemelde leerlingen dat niet is toegelaten varieert over de reboundvoorzieningen van 1 tot 30. Voor een doorsnee reboundvoorziening zijn dat 7,8 leerlingen op jaarbasis.

7.5 Omvang en bestemming uitstroom

Bij de 71 samenwerkingsverbanden die zowel de capaciteit als het gerealiseerde gebruik in het schooljaar 2006-2007 rapporteerden, hebben .2420 leerlingen volgens plan de reboundvoorziening verlaten, 86% van de 2818 leerlingen in deze voorzieningen.

In het schooljaar 2006-2007 is 66% van de leerlingen die de rebound volgens plan hebben verlaten, teruggekeerd in het regulier onderwijs. Dat is 6% hoger dan in het schooljaar 2005-2006. Daarnaast zien we leerlingen die de rebound verlaten minder vaak uitstromen naar het speciaal onderwijs (-8%), *Op de Rails* (-1%) en het ROC (-1%).

Figuur 7.2 Bestemming leerlingen na verblijf reboundvoorziening, 2006-2007

In 2006-2007 keert 37% terug op de eigen school, 15% gaat naar een andere school voor voortgezet onderwijs in het betrokken samenwerkingsverband en 4% gaat naar een school buiten het samenwerkingsverband. 10% stapt over naar het ROC.

Bij de resterende 34% die de reboundvoorziening heeft verlaten, vertrekt 13% naar een school in het REC cluster 4 en 6% naar een *Op de Rails*-traject. 10% heeft een ander vervolgtraject en van 6% is de bestemming onbekend.

7.6 Uitstroom uit programma's

In deze paragraaf belichten we de uitstroom uit de verschillende programma's die door de reboundvoorziening worden aangeboden. Daarbij maken we een onderscheid naar het algemene programma, het observatieprogramma en de programma's voor specifieke groepen.

Algemene opvangprogramma's

In 63 van de 66 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs wordt een algemene opvang aangeboden. Hierin worden de meeste leerlingen binnen de reboundvoorziening opgevangen.

Voor 59 samenwerkingsverbanden hebben we kunnen berekenen hoeveel leerlingen in het schooljaar 2006-2007 het algemene programma hebben verlaten. Dat is 94% van de samenwerkingsverbanden met een algemeen programma. Zij kunnen voor 75% van de leerlingen in de reboundvoorziening aangeven of zij het programma binnen de gestelde tijd hebben afgerond, langer dan gepland in de reboundvoorziening verbleven of voortijdig de reboundvoorziening hebben verlaten.

Het aantal uitgestroomde leerlingen voor de 59 samenwerkingsverbanden varieert van 5 tot 209. Dat zijn opgeteld 1.943 leerlingen, gemiddeld 31,9 per samenwerkingsverband.

60% van deze leerlingen rondt hun verblijf af binnen de voorgeschreven duur van het programma. Een derde (32%) verblijft er langer dan vooraf was ingeschat en 6% heeft het traject voortijdig afgebroken.

De gemiddelde verblijfsduur in het algemene reboundprogramma wisselt aanmerkelijk over de samenwerkingsverbanden, van 5 tot 30 weken. Dat is gemiddeld 14,6 weken. In maximaal de helft van de samenwerkingsverbanden is het verblijf 13,5 weken of korter.

Kortdurende observatie- en diagnostiekprogramma's

In de vorige monitor werd ook al gemeld dat de kortdurende observatie- en diagnostiekprogramma's in vergelijking met het algemene programma minder vaak aangeboden worden. In het schooljaar 2006-2007 zijn er 28 samenwerkingsverbanden die een dergelijk programma aanbieden waarvan er 10 (36%) de uitstroom hebben gekwantificeerd.

Deze 10 samenwerkingsverbanden rapporteren de uitstroom van in totaal 48 leerlingen. Van deze groep leerlingen heeft 71% het traject binnen de voorgeschreven duur van het programma afgerond, 10% juist daarbuiten en heeft 8% voortijdig het traject afgebroken.

Programma's voor specifieke groepen

Er zijn 25 samenwerkingsverbanden die programma's voor specifieke groepen aanbieden. Daarvan hebben er 13 (52%) informatie over de uitstroom verstrekt.

In het schooljaar 2006-2007 hebben 112 leerlingen een opvang voor specifieke groepen verlaten. Driekwart (76%) deed dat binnen de voorgeschreven duur, 17% overschreed de geplande duur en 6% brak het traject af.

De gemiddelde verblijfsduur is 19 weken. De helft van de uitgestroomde leerlingen verbleef er 19,3 weken of korter.

7.7 Voortijdige uitstroom bij reboundvoorzieningen

Volgens opgave van 59 samenwerkingsverbanden hebben 136 leerlingen voortijdig een traject afgebroken en de reboundvoorziening verlaten. Dat is 5% van alle geplaatste leerlingen in 2006-2007. In 2005-2006 viel 4% voortijdig uit.

In de motieven voor uitval is er ten opzichte van het vorige schooljaar 2005-2006 weinig veranderd. Nog steeds is het meest genoemde uitvalmotief een ontoereikend aanbod voor de leerling. De problematiek van de leerling was in relatie tot het programma te zwaar. Bij 43% was er sprake van een geweldsincident tijdens het verblijf in de reboundvoorziening of een ander strafbaar feit.

Een derde van de voortijdige uitvallers (34%) verzuidde in die mate dat een verder vervolg van het traject niet zinvol was. Andere redenen voor een afgebroken traject zijn foutieve plaatsing omdat leerling geschikt was voor *Op de Rails* (23%), onvoldoende inhoudelijke aansluiting van het programma op de hulpvraag (20%) of verhuizing van de leerling (17%).

Tabel 7.3 Motieven voor voortijdig verlaten reboundvoorziening, 2006-2007 (meer antwoorden mogelijk, in procenten)*

	2007	2006
programma te licht voor problematiek	46	50
geweldsincident / ander strafbaar feit tijdens verblijf	43	42
verzuimproblematiek leerling in reboundvoorziening	34	33
foutieve plaatsing: leerling hoort in <i>Op de Rails</i>	23	8
programma sloot inhoudelijk onvoldoende aan op hulpvraag	20	25
verhuizing leerling	17	21
andere reden	20	29
n	35	24

* Verschillen t.o.v. 2006 niet significant ($p > 0.05$)

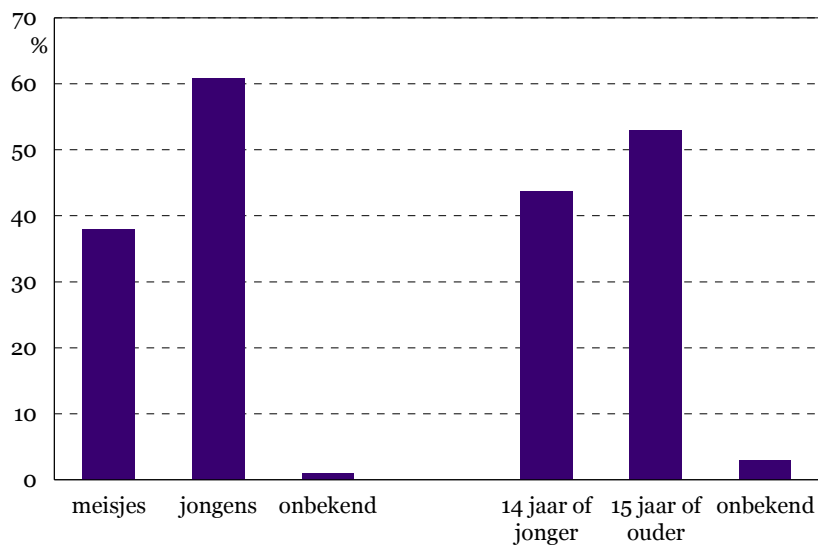
7.8 Kenmerken geplaatste reboundpopulatie

8 van iedere 10 leerlingen in de rebound (80%) bezetten een reguliere plaats. 6% is geplaatst na een crisis en 2% is er voor een kortdurende observatie of om diagnostische redenen geplaatst. Bij 12% van de leerlingen is de aard van de plaatsing onbekend of niet aangegeven.

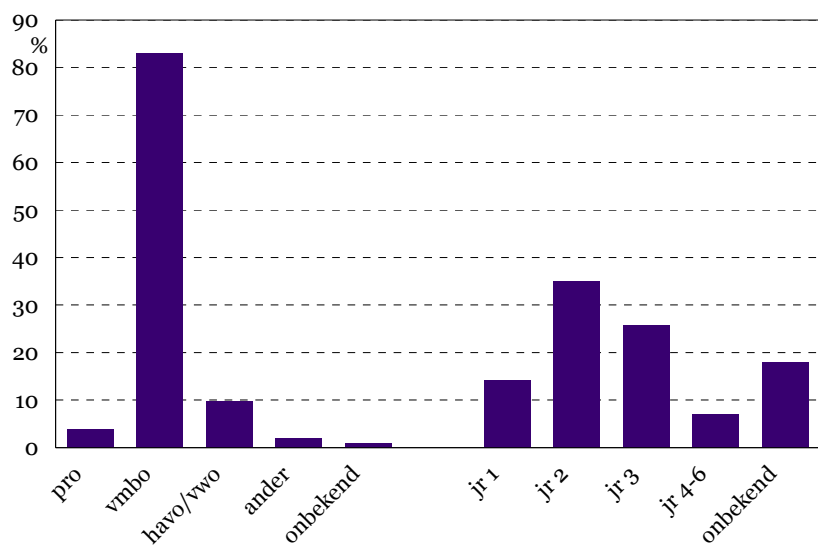
Bijna anderhalf keer zo veel jongens als meisjes (62% tegen 38%) verblijven in een reboundvoorziening. In 2006 was bij 22% van de reboundvoorzieningen de sekse niet bekend. Als we voor dat jaar het percentage 'onbekende sekse' buiten beschouwing laten, is de verhouding jongens: meisjes 64%:36%.

13 samenwerkingsverbanden laten jongeren tot hun reboundvoorziening toe die afkomstig zijn uit een justitiële jeugdinstelling. Het betreft 30 jongeren van wie er alleen 12 in de reboundvoorziening van Amsterdam zijn opgevangen en de rest verspreid over de overige samenwerkingsverbanden.

Figuur 7.4 Leerlingen in reboundvoorzieningen naar sekse (n=63) en leeftijd (n=63), schooljaar 2006-2007

Figuur 7.5 Leerlingen in reboundvoorzieningen naar onderwijstype (n=62) en leerjaar (n=55), schooljaar 2006-2007

Ruim de helft van de populatie (53%) is 15 jaar of ouder, 44% is 14 jaar of jonger. In 2006 was van 25% van de uitgestroomde jongeren de leeftijd niet opgegeven. Hiervoor gecorrigeerd is in 2006 circa 45% jonger dan 15 jaar en 55% 15 jaar of ouder.

Het merendeel van de leerlingen die een reboundvoorziening bezoeken is afkomstig uit het vmbo (83%). Op afstand volgen havo/vwo en leerlingen uit het praktijkonderwijs met respectievelijk 10% en 4%.

In 2006 was 75% uit het vmbo afkomstig, 9% uit het havo/vwo en 4% uit het praktijkonderwijs. In 2006 kon 10% niet de herkomst naar onderwijstype opgeven.

6 van iedere 10 leerlingen (61%) komen net als in 2006 uit leerjaar 2 of 3. De rest komt uit het eerste leerjaar of leerjaar 4 of hoger.

8 Hoofdbevindingen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk vatten we allereerst de hoofdbevindingen samen van het onderzoek naar de stand van zaken in de reboundvoorzieningen voortgezet onderwijs in het schooljaar 2006-2007. Daarna doen we enkele aanbevelingen.

8.1 Hoofdbevindingen van het onderzoek

Aantal en gebruik van reboundvoorzieningen gegroeid

In het schooljaar 2006-2007 hebben 81 van alle 84 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs (96%) een operationele reboundvoorziening. 2 samenwerkingsverbanden hebben dat schooljaar geen reboundvoorziening, maar zij zijn in het schooljaar 2007-2008 met een reboundvoorziening gestart. Van een samenwerkingsverband is de stand van zaken onbekend.

De gezamenlijke capaciteit volgens opgave van 72 samenwerkingsverbanden is in één schooljaar gegroeid van 2.415 tot 4.028 leerlingplaatsen, een toename van 67%. De capaciteit varieert van 6 tot 360 leerlingen. De gemiddelde capaciteit bedraagt 55,9 leerlingplaatsen per samenwerkingsverband. Als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, met een gezamenlijk aanbod van 873 leerlingplaatsen, buiten beschouwing worden gelaten, bedraagt het gemiddelde tot 46,4 leerlingplaatsen.

Het aantal leerlingen dat een reboundvoorziening bezocht nam met 1.164 toe tot 2.818, een groei van 70%. Het is duidelijk dat reboundvoorzieningen voorzien in de behoefte om scholen tijdelijk te ontlasten van gedragsmoeilijke leerlingen en deze leerlingen onderwijs én hulp te bieden.

In 2006-2007 zijn 2.502 leerlingen toegelaten tot een van de 71 reboundvoorzieningen die gegevens over in- en uitstroom beschikbaar hebben gesteld. Dat is 89% van alle leerlingen die in dat schooljaar op een rebound zijn geplaatst. De resterende 11% was al voor het begin van het schooljaar opgevangen.

In 44 samenwerkingsverbanden zijn in totaal 311 leerlingen niet tot de reboundvoorziening toegelaten, om redenen die met contra-indicaties te maken hebben of omdat de leerling niet tot de doelgroep behoort. Voor een doorsnee reboundvoorziening zijn dat circa 7 leerlingen per schooljaar.

Volgens opgave van de 71 samenwerkingsverbanden heeft 86% van de leerlingen volgens plan de reboundvoorziening verlaten, 2.420 in totaal.

Leerlingen keren vaker terug in regulier onderwijs

In 2006-2007 keert 66% van de leerlingen die de rebound volgens plan verlaten, terug in het regulier onderwijs, 6% hoger dan in 2005-2006.

4 van iedere 10 leerlingen (37%) keren terug op de eigen school en 19% stapt over naar een andere school voor voortgezet onderwijs. 10% stapt over naar het ROC. Daarnaast vertrekt 13% naar een school in het REC cluster 4.

Binnen de algemene, bovenschoolse opvangvoorzieningen ronden 6 van iedere 10 leerlingen (63%) het verblijf af binnen de voorgeschreven duur van het programma. De verblijfsduur in het algemene reboundprogramma bedraagt gemiddeld 14,6 weken maar kent een sterke variatie. 5% verlaat voortijdig de reboundvoorziening.

Overige kenmerken reboundpopulatie

8 van iedere 10 leerlingen in de rebound (80%) bezetten een 'reguliere' plaats. 6% heeft een crisisplaatsing en 2% is er voor kortdurende observatie en diagnostiek.

Jongens, leerlingen uit het vmbo, leerlingen uit leerjaar 2 en 3, en jongeren van 15 jaar of ouder verblijven vaker in een reboundvoorziening.

Samenwerking en cofinanciering

De reboundvoorzieningen zijn organisatorisch en financieel verbonden aan de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. De samenwerkingsverbanden werken bij de uitvoering van de reboundprogramma's samen met verschillende partners. Evenals in 2006 wordt er met twee instellingen het meest samengewerkt: de Leerplicht (81%) en scholen voor speciaal onderwijs in REC cluster 4 (77%). De gemeente is voor 49% een samenwerkingspartner. RMC (40%), niet aangesloten havo-/vwo-scholen (34%) en ROC (31%) volgen als samenwerkingspartners op afstand.

60% van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs heeft voor de reboundvoorziening en *Op de Rails* afspraken over samenwerking gemaakt. Over de samenwerking met het *Herstart*-programma (voor langdurige thuiszitters) zijn er minder afspraken gemaakt (46%).

Tweederde van de samenwerkingsverbanden (65%) heeft voor de reboundvoorziening de beschikking over aanvullende financieringsbronnen. In 2006 was dat 62%. De belangrijkste bron voor aanvullende financiering blijft de

gemeente(n) (38%) waarin het samenwerkingsverband actief is. Het samenwerkingsverband zelf is daarna de belangrijkste aanvullende financier (36%), gevolgd door de verwijzende scholen (29%). In 2006 besteedde 21% van de samenwerkingsverbanden middelen uit eigen begroting. Bij 14% van de samenwerkingsverbanden is er aanvullende financiering van de provincie / grootstedelijke (jeugdzorg)regio.

Doelstellingen

De hoofddoelstelling van de reboundvoorziening – het bieden van tijdelijke opvang aan gedragsmoeilijke leerlingen van scholen voor voortgezet onderwijs met het oog op terugkeer naar de eigen school; de leerling wordt een nieuwe maar niet vrijblijvende kans geboden om de schoolloopbaan op de eigen school te kunnen voortzetten, dan wel op een andere school binnen het samenwerkingsverband – wordt door 79% van de samenwerkingsverbanden aangehouden.

Een tweede doelstelling van het ministerie – het ontlasten van scholen op het moment dat scholen zelf geen zorg (meer) kunnen bieden als het arsenaal aan leerlingenzorg is uitgeput en de veiligheid in het geding is – wordt door 85% van de samenwerkingsverbanden onderschreven.

Een uitgangspunt van de reboundvoorziening is dat de leerling gedurende de plaatsing op de eigen school blijft ingeschreven. Dit punt wordt door nagenoeg alle samenwerkingsverbanden (96%) onderschreven.

Circa de helft van de samenwerkingsverbanden (46%) heeft ook andere doelstellingen voor hun reboundvoorziening geformuleerd.

Doelgroepen

De belangrijkste doelgroep van de reboundvoorziening bestaat uit leerlingen van bij het samenwerkingsverband aangesloten vmbo-scholen en -afdelingen (100%) en uit leerlingen van havo-/vwo-scholen, al dan niet aangesloten bij het samenwerkingsverband (98%). Daarnaast is 74% van de reboundvoorzieningen toegankelijk voor leerlingen uit het praktijkonderwijs.

Bij 87% van de samenwerkingsverbanden komen leerlingen met een andere achtergrond ook in aanmerking voor plaatsing. Bij 57% van de reboundvoorzieningen kunnen jongeren instromen die een justitiële jeugdinrichting (JJI) hebben verlaten en weer een opleiding in het voortgezet onderwijs willen oppakken.

Reboundvoorzieningen zijn vergeleken met 2006 toegankelijker geworden voor leerlingen uit *Op de Rails*. In 2006 stond 33% van de reboundvoorzieningen voor hen open, een jaar later 53%.

Bij de helft van de reboundvoorzieningen (46%) is het mogelijk dat jongeren instromen die afkomstig zijn uit *Herstart*. In 2006 was dat mogelijk bij 31%.

Bij 12% is er ook instroom uit andere onderwijstypen of -trajecten, zoals uit het mbo, groep 8 van het basisonderwijs of jongeren in een jeugdzorgtraject.

Typering en beoogde capaciteit van reboundvoorzieningen

Op enkele uitzonderingen na hebben alle samenwerkingsverbanden (96%) een algemene, bovenschoolse opvangvoorziening waar aangemelde leerlingen gezamenlijk worden opgevangen, al dan niet gecombineerd met reboundprogramma's die plaatsvinden op een of meer scholen van het samenwerkingsverband.

Daarnaast heeft 42% van de samenwerkingsverbanden een reboundvoorziening met kortdurende observatie- en diagnostiekprogramma's en 38% opvangprogramma's voor specifieke doelgroepen.

Algemene onderwijsopvangvoorziening

Het aantal voorzieningen voor algemene opvang waarover 96% van de samenwerkingsverbanden beschikt, varieert van 1 tot 7. Het maximale aantal plaatsen kan oplopen tot 230. Het gemiddelde aantal beoogde plaatsen bedraagt 50.

De beoogde verblijfsduur bedraagt in 75% van de reboundvoorzieningen 3 maanden; de gemiddelde verblijfsduur bedraagt 3,3 maanden.

In 43% van de samenwerkingsverbanden vindt de algemene opvang in de reboundvoorziening plaats in een aparte locatie van het samenwerkingsverband.

Bij 30% is de opvang georganiseerd op een of meer scholen van het samenwerkingsverband, bij een OPDC / nevenvestiging zorg (18%) of een REC-school (14%).

Kort observatie- en diagnostiekprogramma

Van de 66 samenwerkingsverbanden met een reboundvoorziening biedt 42% een kortdurend programma aan waarin leerlingen geobserveerd en gediagnosticeerd kunnen worden. In de meeste van deze voorzieningen (58%) verblijven leerlingen maximaal een maand.

Specifieke doelgroepen

In 38% van de samenwerkingsverbanden zijn reboundprogramma's voor specifieke doelgroepen ontwikkeld. Het gaat daarbij onder meer om programma's voor jongeren die ontslagen zijn uit een justitiële inrichting, leerlingen die wachten op een indicatie voor een REC-cluster-4-school, tienermoeders, schoolverlaters van 15 jaar of ouder die via het ROC naar werk worden geleid, specifieke hulp voor havo-/vwo-leerlingen, en leerlingen met

internaliserende problematiek. Gemiddeld verblijven leerlingen 4,5 maanden in deze programma's.

Werkwijze bij toeleiding en plaatsing

9 van iedere 10 samenwerkingsverbanden (94%) hebben de procedure van de toeleiding naar hun reboundvoorziening vastgelegd in een document, voorzien van schriftelijke afspraken.

In 88% van de samenwerkingsverbanden verloopt de toeleiding naar de reboundvoorziening via het Zorg- en adviesteam van de aangesloten scholen.

Een kwart van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs (28%) laat leerlingen tot de rebound toe onder de voorwaarde dat de leerling weer naar de eigen school kan terugkeren. Tweederde van de samenwerkingsverbanden (65%) vat de terugkeer naar het onderwijs ruimer op en rapporteert dat een leerling naast de eigen school ook op een andere school in het samenwerkingsverband kan worden (terug)geplaatst.

De beslissing over de toelating van een leerling tot de reboundvoorziening ligt ook in 2007 vooral bij het samenwerkingsverband (72%). In 2006 was dat 79%.

Als er behoefte bestaat aan (aanvullende) diagnostiek bij de toelating tot de reboundvoorziening wordt in de helft van de samenwerkingsverbanden (53%) het ZAT van de betrokken school ingeschakeld.

In de helft van de samenwerkingsverbanden wordt het (aanvullende) onderzoek door het bovenschoolse ZAT uitgevoerd. De intakecommissie van de reboundvoorziening, REC cluster 4, Bureau Jeugdzorg en andere instellingen spelen daarbij (ook) een rol.

In 53% van de samenwerkingsverbanden wordt gewerkt met een vaste contactpersoon op school die contact onderhoudt met de leerling in de reboundvoorziening. Bij de resterende 47% wordt met wisselende contactpersonen gewerkt.

Bij de toelating legt de reboundvoorziening de afspraken over de doelen van het werkplan van de jongere vast. Dit gebeurt in 96% van de samenwerkingsverbanden.

Uitvoering en organisatie van de reboundprogramma's

Een minderheid van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs (45%) heeft programmaonderdelen van de voorziening inhoudelijk beschreven. 4 van de 10 samenwerkingsverbanden (40%) zijn nog bezig met het (verder) uitwerken van de beschrijving. 10% heeft het programma niet uitgeschreven.

De reboundprogramma's worden door verschillende instellingen en in uiteenlopende samenstellingen uitgevoerd. Bij 77% van de samenwerkingsverbanden zijn net als in 2006 medewerkers van het samenwerkingsverband of de aangesloten scholen betrokken. Het gaat daarbij om betrokkenheid van een of meer van de volgende instellingen/partijen: de aangesloten scholen, het OPDC, het reboundteam van de voorziening en de centrale dienst van het samenwerkingsverband. In 52% van de samenwerkingsverbanden is er één partij die de feitelijke uitvoering verzorgt, in de resterende samenwerkingsverbanden zijn dat er twee (41%) of drie (6%). De aangesloten scholen (40%), het speciaal onderwijs (27%) en de geïndiceerde jeugdzorg (19%) zijn de meest genoemde partijen die reboundprogramma's uitvoeren.

Onderwijsprogramma

Gemiddeld wordt er 77% van de verblijfstijd besteed aan onderwijs. De meeste reboundvoorzieningen (85%) houden een verzuimadministratie bij.

In 79% van de samenwerkingsverbanden wordt het onderwijsprogramma in de reboundvoorziening verzorgd door één organisatie. Het zijn medewerkers van de aangesloten scholen (44%), de reboundvoorziening (24%), REC cluster 4 (22%) en het OPDC (19%) die het onderwijs verzorgen. In 85% van de samenwerkingsverbanden wordt het onderwijs in de reboundvoorziening verzorgd door tweedegraadsdocenten.

In 97% van de samenwerkingsverbanden blijft de school van de leerling verantwoordelijk voor (het curriculum en de toetsing van) het onderwijs gedurende het verblijf in de rebound. In 66% van de samenwerkingsverbanden nemen de reboundvoorzieningen het lesprogramma van de toeleverende school in zijn geheel over; 32% doet dat gedeeltelijk. In 2006 nam de helft (50%) het lesprogramma geheel over en 45% gedeeltelijk.

Voor alle leerlingen die in een reboundvoorziening zijn geplaatst wordt in 78% van de samenwerkingsverbanden een individueel handlingsplan voor het onderwijsprogramma opgesteld.

Gedragprogramma's integraal onderdeel reboundvoorziening

Ook in 2007 bieden de reboundvoorzieningen in 91% van de samenwerkingsverbanden gedragprogramma's naast een onderwijsprogramma aan. Deze gedragprogramma's worden voornamelijk door onderwijskrachten van de reboundvoorziening zelf verzorgd (71%). In 66% van de voorzieningen

gebeurt dat in samenwerking met een andere instelling, in het bijzonder met de geïndiceerde jeugdzorg (42%), REC cluster 4 (19%) en het maatschappelijk werk (19%).

9 van iedere 10 samenwerkingsverbanden (92%) rapporteren dat de reboundprogramma's een gezinsgerichte component omvatten.

Bij 15% van de reboundprogramma's is (aanvullende) opvoedingsondersteuning geïnitieerd vanuit de reboundvoorziening.

9 van iedere 10 reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs (94%) bieden nog andersoortige programma's aan zoals sport en beweging, handvaardigheid of computeractiviteiten, en geplande buitenactiviteiten.

8.2 Aanbevelingen

Hieronder formuleren we tot besluit een aantal aanbevelingen voor de praktijk en het beleid. Bij deze aanbevelingen is tevens gebruikgemaakt van de ervaringen bij de uitvoering van het ondersteuningsprogramma en de begeleiding van voortgaande methodiekontwikkeling. De aanbevelingen worden gedaan vanuit het besef dat de afgelopen drie jaar veel tot stand is gebracht door de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs en de reboundvoorzieningen voor gedragsmoeilijke jongeren die daarbinnen zijn gerealiseerd. De inzet die deze partijen en hun samenwerkingspartners geleverd hebben en hun bereidheid om de dienstverlening verder te verbeteren, vormen een goede uitvalsbasis om nieuwe stappen te zetten. De ontwikkelingsopdrachten voor de praktijk en de aanbevelingen voor beleidsmatige ondersteuning vormen hiervoor een kader. De nadruk ligt daarbij op verdere methodiekontwikkeling, intensivering van de samenwerking van onderwijs en jeugdzorg, benutting van tussentijdse resultaten in de uitvoeringspraktijk, voortgaande procesevaluatie en begeleidend onderzoek naar resultaten en effecten.

1. Het monitoronderzoek levert belangrijke indicaties op voor de resultaatsbepaling van de huidige voorzieningen. Niettegenstaande de bemoedigende resultaten verdient het aanbeveling de focus op voortzetting van de schoolloopbaan op de eigen school of een andere school binnen het samenwerkingsverband centraal te stellen en als wezenlijke resultaatsindicator aan te houden. Andere doorstroommogelijkheden binnen het reguliere onderwijs (leer-werktrajecten, samenwerking met ROC/AOC) blijven opties, net als activering van speciale onderwijszorg. Er moet echter voorkomen worden dat de reboundvoorzieningen voor een groep leerlingen

gaan fungeren als een wachtkamer en schakel- en uitplaatsingsvoorziening naar het speciaal onderwijs. Leidraad blijft dat problemen niet geëxporteerd moeten worden; oplossingen – inclusief bijdragen vanuit REC en jeugdzorg – moeten juist geïmporteerd worden en ingezet worden in en om het reguliere onderwijs. Het werken op de school van de leerling en flankerende (onder andere gezinsgerichte) activiteiten zijn daarbij een kernpunt van activiteiten, naast de programmatische activiteiten op de reboundvoorziening.

2. Nagegaan moet worden hoe (nog) betere resultaten geboekt kunnen worden door aanpassingen van de inhoud en organisatie van betrokken programma's en het verbeteren van randvoorwaarden. Nadere analyse van beschikbare en toekomstige monitorgegevens naar kenmerken van voorzieningen met relatief hoge beoogde uitstroomresultaten en die van voorzieningen met relatief slechtere uitstroomresultaten en de nadere analyse van de redenen waarom een groep leerlingen de programma's niet volgens plan verlaten en van de, overigens zeer beperkte, groep leerlingen die voortijdig uitstromen, zijn in dit verband van groot belang. Vanaf schooljaar 2008-2009 kunnen de uitstroomgegevens beter in kaart gebracht worden als gevolg van het toenemende gebruik van de meer gedetailleerde registratie in het ontwikkelde registratiesysteem *Rebound Online*. Voorgesteld wordt op dat moment ook een begeleidend follow-uponderzoek uit te voeren.
3. Het verdient aanbeveling de redenen voor een langere verblijfsduur nader te analyseren en oplossingsmogelijkheden te verkennen en beproeven. Waar concrete werkpunten bij aanvang van de plaatsing ontbreken, lijkt het van belang deze eerst te formuleren op basis van overleg met alle betrokkenen (ouders, jongere, school, ZAT) en aanvullende diagnostiek van schoolleerproblemen. Het verdient aanbeveling voor deze situatie- en functionele gedragsanalyse op de schoollocatie, en bij crisisplaatsingen als startfase in de reboundvoorziening zelf, een methodische gedragslijn te ontwikkelen en bij de uitvoering het Zorg- en adviesteam (ZAT) van de school te betrekken.
4. Het verdient aanbeveling structurele inbreng van (Bureau) jeugdzorg en het REC cluster 4 te realiseren bij de diagnostiek in de toeleiding en startfase voor het vaststellen van concrete en realistische actiepunten op school en in de reboundvoorziening; deze inzet maakt het ook mogelijk desgewenst (sneller) aanvullende speciale onderwijszorg en jeugdzorg tijdens het reboundverblijf en bij terugkeer in het regulier onderwijs te activeren. Voor het realiseren van beoogde samenwerking met jeugdzorginstellingen en REC

cluster 4 in de uitvoering van het reboundprogramma zijn afspraken van het ministerie van OCW en het programmaministerie van Jeugd en Gezin met de WEC Raad en het IPO wenselijk.

5. Met betrekking tot het (onderwijs)programma verdient het, gelet op de problematiek van jongeren en de aangetroffen variatie in onderwijstijd, aanbeveling een duidelijker kader te bieden aan de reboundvoorzieningen voor wat betreft de te realiseren onderwijstijd. Overleg van het ministerie van OCW met de Inspectie van het Onderwijs over het toetsingskader voor de reboundvoorzieningen is in dit verband wenselijk.
6. Het verdient aanbeveling de benodigde programmavereisten en samenwerkingsrelaties nader te verkennen voor het (beter) bedienen van bepaalde doelgroepen in de reboundvoorzieningen, waaronder in het bijzonder gedragsmoeilijke LVG-jeugdigen, jongeren die terugkeren uit justitiële jeugdinstellingen en havo-/vwo-leerlingen. Voor de gedragsmoeilijke LVG-groep kan de samenwerking van het praktijkonderwijs, REC 3 en LVG-(jeugd)zorg sterk verbeterd worden. De reboundvoorzieningen stellen samenwerkingsverbanden en aangesloten scholen ook in staat, via samenwerking met ROC, REC's en jeugdzorg, de mogelijkheden te verkennen van het begeleiden van jeugdigen die hun behandeling en onderwijs in justitiële jeugdinstellingen en de gesloten jeugdzorg hebben afgesloten bij de terugkeer naar het (reguliere) onderwijs.
7. Het verdient aanbeveling beleidsmatig randvoorwaarden te creëren voor flexibele toepassing van rebound-, *Herstart*- en *Op de Rails*-programma's in de regio's, inclusief de financiële verantwoording van deze programma's.
8. Het verdient aanbeveling de lopende methodiekontwikkeling met en voor reboundvoorzieningen meer te richten op de gedrags- en gezinsgerichte component in het onderwijs-zorgprogramma. Het is wenselijk bij deze werkontwikkeling de bestaande voorhoedegroep van voorzieningen aan te vullen met partners uit het REC cluster 4 (en in mindere mate cluster 3) en de jeugdzorg. Tussentijdse bevindingen aangaande de inrichting van programma's en veelbelovende en werkzame bestanddelen moeten regelmatig overgedragen worden naar alle voorzieningen.
9. In het ondersteuningsprogramma verdient het aanbeveling te blijven focussen op factoren die bijdragen aan de beoogde praktijkuitvoering, te weten: tijdige plaatsing in het programma, de aanwezigheid van een handelingsplan en concrete werkpunten bij aanvang van de opvangperiode,

het vastleggen van afspraken met de aanmeldende school over hun inzet tijdens het verblijf van de jongere in het programma en het nakomen van deze afspraken door de betrokken school, de aanwezigheid van een vaste contactpersoon van de school voor de reboundvoorziening, samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg, en een goede voorbereiding en intensieve begeleiding van de terugplaatsing.

10. Het verdient aanbeveling bij de komende monitoronderzoeken de ondersteuningsbehoeften van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs en hun reboundvoorzieningen apart te bevragen. Specifieke aandacht moet daarbij uitgaan naar de (laatst implementerende) groep samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs die in het schooljaar 2006-2007 gestart zijn met een operationele reboundvoorziening. De verkregen inzichten kunnen benut worden om de voorzieningen en samenwerkingsverbanden gericht te ondersteunen.

